

Seminarene – vitenskapelige metoder, teorier og hypoteser som grunnlag for debatt

Anne Svånaug Blengsdalen

Man kan spørre seg om det har noen som helst hensikt å skrive historikken om seminarene i Norsk folkemusikklag (NFL). Det er vel ingen som kommer til å lese en slik artikkel? Så er det kanskje mest for innvortes bruk da, og for ettertida. For det er et spørsmål om NFL vil feire så mange jubileer i framtida, gitt den usikre økonomiske situasjonen. Da kan kanskje en artikkel, møysommelig stampet opp basert på program, referat, årsmøtepapirer, brev, eposter m.m. fra NFLs arkiv bli en kilde for noen som vil skrive om en frivillig organisasjons liv og fall en gang i framtida. Så da får det stå til. Her kommer en detaljert redegjørelse for temaer, stedsvalg, innledere og deltakeroppslutning i de snart 40 årene NFL har arrangert sine årlige seminar. Som vi skal se, har seminarene vært en umistelig felles arena for forskere og utøvere.

Jeg har ikke opplyst noe om innledernes faglige bakgrunn. I vårt miljø kjenner de fleste til hverandre. Hvis ikke, kan Google bidra med opplysninger. I oppsummeringene etter hvert tiår setter jeg deler av tematikken inn i en større sammenheng og prøver å se seminarene i lys av utviklingen generelt i folkemusikkfeltet. For et *felt* er det, preget av kamper og konflikter, selv om debattene på seminarene holdt seg på et usedvanlig saklig nivå.

NFL hadde vært i virksomhet i flere tiår før det første fagseminaret ble arrangert. Inspirasjonen kom etter den vellykkede konferansen som International Folk Music Council (IFMC, nåværende ICTM) arrangerte i

Oslo i 1979 i samarbeid med Noregs Ungdomslag (NU) og NFL. Den 2. august møttes noen av dem som hadde deltatt på konferansen, alle sentrale personer innen norsk folkemusikk- og folkedansforskning. NFL hadde ligget i dvale en periode, og på møtet var det stemning for å revitalisere laget. Det ble bestemt å arrangere et rekonstituerende møte, som det står i innkallingen, for NFLs medlemmer, i kombinasjon med et faglig program. Møtet ble berammet til fredag 11. januar 1980 på Marienlyst i Oslo, med seminar de to påfølgende dagene. Et arbeidsutvalg bestående av Jan-Petter Blom, Bruce Taylor og Tellef Kvifte skulle forberede det faglige innholdet.

Seminarene på 1980-tallet

Oslo-seminarene

Lørdag 12. januar 1980 var en overskyet og kald vinterdag i Oslo. Ifølge den foreløpige deltakerlista møttes om lag 16 personer i møterom 8 ved messa i 4. etasje i Radiohuset, NRK. Halvparten av deltakerne hadde adresse Oslo, de øvrige kom fra Bergen, Trondheim, Drammen og Bø i Telemark. Seminaret var beregnet på alle som arbeidet med folkemusikk- eller folkedansforskning, uansett heltid, deltid eller på hobbybasis og uansett faglig innretning. Her var studenter og ansatte fra Universitetet i Bergen (UiB) og Universitetet i Oslo (UiO), samt ansatte ved Rådet for folke- musikk og folkedans (Rff) og NRK. Også utøversida var representert. Det var meldt inn ni korte foredrag over et bredt register innen temaet folkemusikkforskningen i 1980-årene og forskerens forhold til folkemusikk- miljøet. Gjennom foredrag og etterfølgende diskusjon pågikk seminaret fra kl. 09.00 til 16.00 på lørdagen, på søndagen fra kl. 10.00 til kl. 15.00. Før seminaret ble avsluttet på søndag, ble det avtalt å arrangere et ordinært årsmøte 26. april, med påfølgende fagseminar. Temaet skulle være *landskappleiken*. Hensikten var «å ringe inn hva landskappleiken har å by på som studiefelt for musikketnologer/antropologer/sosiologer, presentere interessante aspekter/synsvinkler, antyde hypoteser og drøfte kildemuligheter og metoder», skrev daværende leder i laget, Reidar Sevåg i invitasjonen som gikk ut til medlemmene.

Odd Are Berkåk innledet seminaret med temaet landskappleiken som festival. Jan-Petter Blom fulgte opp med dømning, ideologi, problematikk og virkninger. Magne Myhren representerte utøversida og snakket om kappspilling og slåttetilfang. Kjell Oversand tok for seg landskappleiken og lavstatus-områder, og Henrik Sinding-Larsen belyste landskappleiken som leik og rituale, sett fra et antropologisk perspektiv. Egil Bakka gikk inn på spørsmålet om rekruttering til landskappleiken. Liv Greni og Harald Olsen så på landskappleiken i forhold til kristendom, og Tellef Kvifte avsluttet med et innlegg om *innenfor* og *utenfor* på landskappleik.

1981–1982

Årsmøte og seminar i 1981 var planlagt avholdt i Bergen i desember. Det ble det ikke noe av. I stedet ble årsmøtet flyttet til mars året etter og lagt til et seminar i anledning 100-årsmarkeringen av Arne Bjørndal. Seminaret var arrangert av Etno-folkloristisk institutt ved Universitetet i Bergen og gikk over tre dager. Det ble en stor suksess med over hundre deltakere. Mange ble rekruttert som nye medlemmer i NFL. Men siden dette seminaret ikke var i regi av NFL, planla styret og den nyvalgte lederen Ingrid Gjertsen sitt eget seminar i desember samme år. Julemåneden viste seg å være et vanskelig tidspunkt for å samles om seminar, så både årsmøte og seminar ble utsatt til januar året etter.

Trondheim 1983

Siste helga i januar var det duket for seminar ved Musikkvitenskapelig institutt på Dragvold i Trondheim. Det var tre hovedtemaer på programmet: 1. Gammaldans – stebarn i norsk folkemusikk og folkedans? 2. Historiesyn i folkemusikk og folkedans. 3. Teori og metode i folkemusikk- og folkedansforskning. I tillegg ble studenter og andre invitert til å holde åpne innlegg. I innkallingen var det for øvrig opplyst at «sammenkomstene i NFL pleier ikke være særlig formelle», og at såvel tidspunkt som titler på innleggene kunne bli endret. Det var påmeldt 20 innlegg, og arrangørene så seg nødt til å begrense tida for presentasjonene. Her skal kort nevnes noen av de mest sentrale innleiderne. Arild Hoksnes var en sterk debattant for gammaldansens plass innenfor både NFL og Landslaget for Spelemenns

(LFS)¹ arbeidsområder. Sammen med Egil Bakka og Jan Borset ble gammaldansen belyst fra ulike ståsted. Bidragsytere under tema 2 var Kjell Oversand, Hampus Huldt-Nystrøm, Reidar Sevåg, Jon Egil Brekke og Bjørn Aksdal.

Deltakeroversikten viser en fin blanding av utøvere og forskere. Seminarlørdagen ble lang, fra kl. 09.00 til kl. 18.00, men kl. 20.00 på kvelden kunne de 47 deltakerne samles på Ringve museum til middag, omvisning og konsert med Heimdal spelemannslag.

På søndag fortsatte seminaret, der teori og metode i folkemusikk- og folkedansforskning sto på programmet. Innledere her var Tellef Kvifte, Jan-Petter Blom og Ola Kai Ledang. Det var også rom for fem studentinnlegg, her finner vi Tove Karoline Knutsen, som tok for seg kvinneperspektivet i studiet av det folkelige musikklivet. Til slutt på søndagen var det en egen bolk for andre innlegg, med Ingrid Gjertsen, Sverre Halbakken, Astri Luihn og Wigdis Espeland.

Fagernes 1984

Etter seminaret i Trondheim bestemte styret seg for å etablere en lokal arrangementskomité som skulle ta seg av alt det praktiske knyttet til neste års seminar. Seminar og årsmøte ble nå lagt til Fagernes i Valdres, og Folkemusikknemnda for Valdres ble lokalt vertskap med Trygve Bolstad i spissen. Tema for seminaret skulle være presentasjon av Valdres-tradisjonen og arbeidet med folkemusikk i Valdres, videre forskninga i forhold til den levende folkemusikken, samt definisjonsspørsmålet knyttet til folkemusikkbegrepet. Dette siste var en videreføring av debatten fra forrige års seminar.

I oktober 1983 gikk det ut invitasjon til medlemmene med oppfordring om å melde seg på med innlegg. Og påmeldingene kom, Egil Bakka ønsket å bidra med innlegg om forskning og utøving i samspill – dokumentasjon, analyse og praktisk videreføring av dansetradisjoner. Magne Myhren meldte inn foredrag om hardingfeleslåtter i Hallingdal sett i geografisk sammenheng med tilfanget i omkringliggende bygder. Og – gammaldanssaken var ikke utdebattert. Knut Erik Strand ba om å få holde et innlegg om Titanofestivalen/NM i gammaldans. I det endelige programmet var både

1. Náværende FolkOrg.

forsker- og utøvermiljøet bredt representert under alle bolkene. I referatet i Spelemannsbladet (nr. 4 1984, s. 6) ble dette kommentert:

Norsk folkemusikklag er og har særleg vore eit lag for dei som forskar på folkemusikk og dans. I seinare tid er også utøvarane komne med – særleg på grunn av at det i mange tilfelle nettopp er utøvarane som er forskarar – eller omvendt.

Seminaret gikk over to dager den siste helga i januar og samlet 40 deltakere. Blant disse var også LfS representert ved daværende leder Ivar Schølberg og styremedlem Jan H. Lislien samt sekretær Ingar Ranheim.

På årsmøtet ble det bestemt at laget skulle utgi en årlig publikasjon med innleggene fra seminaret. Året etter gikk det derfor ut en oppfordring til innleiderne om å sende inn sine manus. (NFLs publikasjoner er tema for egen artikkel i dette skriftet.)

I et brev til Trygve Bolstad datert 3. februar 1984 takket Ingrid Gjertsen for et på alle måter vellykket seminar på Valdres Folkemuseum. Hun erkjente at det lå et stort organiseringsarbeid bak.

Numedal 1985

Ideen om en lokal arrangementskomité ble ført videre for seminaret i 1985. Numedal Spel og Dansarlag (NSDL) tok på seg å være vertskap, og invitasjonen til medlemmene var undertegnet av både Ingrid Gjertsen og daværende – og mangeårig – leder av NSDL, Jan H. Lislien. Han hadde vært med på seminaret året før og inviterte nå til Numedal. Tidspunktet ble flyttet til begynnelsen av mars. De fleste deltakerne møttes på Lampeland pensjonat allerede på fredagskvelden. På samme måte som i Valdres, var det et viktig poeng å løfte fram den lokale tradisjonen. Første og siste del av seminaret på lørdag og søndag var derfor viet spill- og dansetradisjoner i dalføret, presentert av Lislien, Even Tråen og Sverre Heimdal. Per Midtstigen tok for seg den særegne fløytetradisjonen. Årsmøtet året før hadde drøftet nordnorsk folkemusikk som et aktuelt tema for 1985-seminaret. Egil Bakka presenterte arbeidet med boka *Dansetradisjonar frå Nordland og Troms*, og Svein Nymo presenterte folkemusikk fra Nord-Norge gjennom spill og fortelling. På lør-

dagskvelden var det storstilt markering av «Numedal i ord og tonar – eit tverrsnitt». I tillegg til numedøler deltok også noen av seminardeltakerne på konserten i gymnastikksalen på skolen. De knapt 40 deltakerne var en fin blanding av forskere og utøvere, lokale og tilreisende.

Oslo 1986

Erfaringene med en lokal arrangementskomité var gode. Styret i NFL ba nå LfS og NU danne en arrangementskomité i samarbeid med NFL. Og slik ble det. Opprinnelig var det et ønske om å legge seminaret til januar-februar, men også denne gang ble det arrangert i mars, i NUs lokaler i Christian Krohggate 32A.

Arrangementskomiteen landet på to hovedtema for seminaret: 1. Samspillformer før og nå, og 2. Gamle tradisjoner – nytt liv. Under første bolk innledet Bjørn Akسدal, Frode Nyvold og Ånon Egeland fra hvert sitt perspektiv. I andre bolk tok Kjell Stokke for seg langeleiktradisjonen i Gjøvik-traktene, og Egil Bakka snakket om gjenreisning av dansetradisjoner. Festen på lørdagskvelden på Kafé Hjulet på Anker sommerhotell ble en fin feiring der forskjellige folkemusikklag i Oslo bidro, blant annet Østerdølenes Spellmannslag.

Oppslutningen om seminaret var noe mindre enn året før, 31 deltakere. «Laget har ikkje så stor kontaktflate», skrev Ingrid Gjertsen i et takkebrev til arrangementskomiteen, datert Bergen 3. mai. Men, oppsummerte hun, «seminaret i år hadde fin balanse mellom prinsipiell debatt og det som gjeld utøvande folkemusikk». Og det var et mål for NFL.

Bergen 1987

På årsmøtet i 1985 la Borghild Hardang fram forslag om temaet opplæring i folkemusikk og folkedans i vid forstand. Forslaget fra Hardang ble nå hovedtema på seminaret i Bergen: Opplæring i folkemusikk og folkedans og folkemusikkens og folkedansens plass i utdanningssystemet, og formell – uformell opplæring. Dette var høyaktuelt, og oppslutningen om seminaret var god, med over 50 påmeldte.

I løpet av helga 23.–25. januar var Universitetet i Bergen (UiB) sete for en rekke innledninger med påfølgende debatt. Både NU, LfS og Rff var representert med innlegg ved henholdsvis Dag Vårdal, Ivar Schølberg og

Ingar Ranheim, samt Egil Bakka. Videre var det også innlegg om opplæringsmetodikk ved Anne Svånaug Haugan og formidlingsteori ved Ruth Anne Moen. Folkemusikkens plass i utdanningssystemet fra grunnskole til høyere utdanning var et hovedtema. Innledningene og debatten konsentrerte seg om folkemusikkens plass i den nye *Mønsterplan for grunnskolen*, gjerne omtalt som M87, etableringen av ei folkemusikklinje ved videregående skole og et folkemusikkstudium på høyere nivå. Dette siste var tema for Jan-Petter Bloms innledning. Som vi vet, var det under etablering ei folkemusikklinje ved Valdres videregående skole med oppstart i 1988, og et folkemusikkstudium på høyere nivå på Rauland, under Notodden lærerskole, som startet opp allerede høsten 1987.

Trondheim 1988

Temaet dette året var metoder til å analysere rytme og metrikk i folkemusikk og folkedans. Sven Ahlbäck, Sverige, la fram nye metoder for metrisk analyse. Jan-Petter Blom og Tellef Kvifte hadde rolle som «opponenter». Fra Danmark kom Henning Urup og redegjorde for rytme og rytmeformennelse i folkelig musikk og dans på Fanø. Også denne gang var oppslutningen god, med 51 påmeldte. Seminaret var lagt til midten av januar, på Dragvold.

Oppsummering

1980-tallet var seminarenes tidsalder. Det boblet med seminar både i regi av organisasjoner, av akademia og det private næringsliv. Oppslutningen om NFLs fagseminar var gjennomgående svært god i denne perioden. Det viser deltakerlistene. Listene vitner også om oppslutning fra både utøvere og forskere, unge som eldre. Når det gjelder innledere, viser programmene en klar maskulin overvekt. Noen var nærmest faste, som for eksempel Jan-Petter Blom og Egil Bakka. Blant «gjengangere» finner vi Tellef Kvifte, Bjørn Aksdal, Magne Myhren, Dag Vårdal og Ånon Egeland. På spinnesiden er det to kvinner som i noen grad kan komme inn under sistnevnte kategori, Ingrid M. Gjertsen og Wigdis J. Espeland.

Alle hadde til felles at de var forholdsvis unge og tidlige i sin akademiske karriere, de var forskere, og de var også utøvere. Bakgrunnen for gjengangere var også at disse var styremedlemmer, og dermed svarte det seg økonomisk ettersom de ikke fikk honorar.

En del av temaene var gjenstand for debatt også utenfor NFLs rekke. Det gjaldt blant annet landskappleiken, som var tema for det første seminaret i 1980. Innad i folkemusikkmiljøet hadde diskusjonen i siste halvdel av 1970-tallet gått livlig om dømming ikke-dømming og forholdet mellom hardingfele- og feleområda, og høystatus versus lavstatus. Videre var mange opptatt av at miljøet var seg selv nok, ikke minst på Landskappleiken, og kunne oppleves ekskluderende. Seminaret favnet de aktuelle problemstillingene, men altså fra et forskerståsted.

Andre sentrale tema i tida var definisjonsspørsmålet og gammaldansmusikkens rolle. Dette var dyppest sett kulturpolitiske spørsmål. Definisjon var ikke bare et spørsmål om begrepsmessig avgrensning, det var like mye et spørsmål om definisjonsmakt, kulturpolitikk og satsinger. Debatten rommet også høy- og lavstatusproblematikk. Her var det mye krutt og mange sinn i kok, og det preget folkemusikkmiljøet i samtida. I LfS førte motstanden mot gammaldans til utmeldinger og etablering av et nytt lag. I NFL var tilnærmingen en annen, langt mer pragmatisk og prinsipiell. Som Magnar Sundt, daværende sekretær for LfS, skrev i et årsmøtereferat fra 1989, «usemja kan vera stor nok ho, men her er det vitskaplege metodar, omgrepsterminologi, teoriar og hypotesar som er grunnlaget for debatten og den eventuelle usemja» (Sundt 1989, s. 8).

Opplæring og utdanning i folkemusikk og folkedans i skoleverket var et sentralt tema for NFL og langt på vei en kampsak. «Me må infiltrere maktapparatet med folkemusikkutdanna folk,» sa nestleder Jan-Petter Blom i et intervju med Gula Tidend (27. januar 1987, s. 6). «Me treng pengar, ikkje fagre ord,» uttalte Bjørn Aksdal til samme avis (Loc.cit). Og seminardeltakerne i Bergen var samstemte i at nå er det på tide å kreve et bedre utdanningstilbud i folkemusikk på alle nivå i utdanningssystemet. Som vi vet, var det flere som førte denne kampen, særlig skal framheves LfS, og den felles kampen førte fram.

I tillegg til selve seminartemaene, var det også studentinnlegg og en egen bolk for frie innlegg, i den grad tida tillot det. Under denne finner vi

for eksempel Titanofestivalen, «folkedans og folkemusikk som uttrykk for nasjonal og lokal identitet – en uforenlig motsetning?», «forskningens relasjon til aktiv kulturpolitikk», «kultursyn og folkemusikkforskning», for å nevne noen.

På årsmøtene ble det vanligvis lagt fram forslag til tema for neste års seminar. Blant forslagene finner vi for eksempel «folkemusikk i Oslo», «nye måter å arbeide med folkemusikk og folkedans», «framtidsperspektiv på forskning og innsamling», samt «folkemusikk og media». Arrangørene sto likevel fritt i å formulere tema, gjerne basert på egen forskning og interesser, samt aktuelle innledere. Kjønnspektivet var ikke blant temaene.

«Laget skal fremja kjennskapen til norsk folkemusikk og folkedans gjennom forskning, organisatoriske tiltak og praktisk arbeid», het det i formålsparagrafen. I et brev til styret datert Trondheim 27. november 1986 stiller Arne Espelund et retorisk spørsmål til styret: Er NFL interessert i en åpen debatt og i å spille en utadventd rolle, eller skal organisasjonen være for en lukket krets med lite provoserende meninger? Dette spørsmålet berører et dilemma i NFLs virke. Hvordan nå ut til allmennheten med forskningen, og hvordan kan forskningen være relevant for utøvermiljøet? Seminar-temaene dokumenterer at NFL ikke gikk av veien for åpen debatt om betente tema, men åpenheten var stort sett begrenset til medlemsmassen og leserne av Spelemannsbladet. Referatene fra seminarene dokumenterer at temaene kunne være gjenstand for sterke meningsutvekslinger, men innenfor en saklig ramme. Laget rekrutterte da som nå, både utøvere og forskere, leg og lærd. En styrke hos forskerne var at de for en stor del også var utøvere i større eller mindre grad. De hadde skoen på og visste hvor den trykket. Det skapte forutsetninger for broen mellom forskningen og utøvingen, teori og praksisfelt.

Bakgrunnen for brevet fra Espelund var en invitasjon til seminaret i Bergen året etter, der temaet var opplæring i folkemusikk og folkedans. Espelund hadde bygget opp et valgfag i folkedans ved tidligere NTH (nåværende NTNU). På 1980-tallet var det sterk og sunn skepsis i utøvermiljøet mot å ta folkemusikken – den lille tradisjonen – inn i de akademiske undervisningsinstitusjonene – den store tradisjonen. Dette rommet en viss sprengkraft i samtida. Kunne den lille, muntlige, håndborne tradisjonen

entre den store på sine egne premisser, eller ville den store, skriftbaserte legge sin klamme hånd over og omforme i tråd med akademiske krav? Som Wigdis Espeland uttalte på seminaret i 1984; «Når det gjeld styring av kulturell aktivitet, ynsker eg minst innblanding frå det offentlege, og mest mogleg frå miljøet sjølv» (*Spelemannsbladet* 1984, nr. 4 s. 6). Denne oppfatningen var hun ikke aleine om. Selv om folkemusikkorganisasjonene arbeidet målrettet for å innlemme folkemusikk og -dans i utdanningssystemet på alle nivå, var det en uro for hva dette kunne få av konsekvenser for varianter og lokale uttrykk. Kunne man ha et valgfag i folkedans ved NTH, hvordan skulle det være bygget opp for å ivareta den lille tradisjonens egenart?

De første «pionerene» med folkemusikalsk bakgrunn som tok en høyere musikkutdanning, opplevde motstand fra miljøet. Jeg fikk kjenne det selv, da jeg som den første i landet avla eksamen i musikk hovedfag ved UiO med hardingfele som hovedinstrument. Selv om undervisningen var nøyaktig den samme underveis i hovedfaget som den hadde vært før jeg begynte ved UiO, ble det hvisket om «skula spel» da jeg ferdig uteksaminert engasjerte meg i lagsaktivitet, en nokså nådeløs kritikk å bli rammet av. Så selv om skepsisen fra utøvermiljøet langt på vei var berettiget, handlet det også om en seig fiendtlighet og motstand mot utdanningssystemet og de som hadde fått en akademisk musikkutdanning.

Ordningen med lokale arrangementskomiteer var et godt grep. Det sparte styret for mye arbeid, og det førte til at seminarene ambulerte fra sted til sted. I Valdres og Numedal førte det nok også til økt oppslutning fra arrangørlagets egne medlemmer, lokalbefolkningen og utøvermiljøet generelt. Bortsett fra disse to lokalarrangørene, ser vi at seminarene i perioden ble lagt til de store byene. Det hadde både praktiske og faglige årsaker. Styremedlemmene var for det meste knyttet til akademiske institusjoner, og disse kunne huse et seminar, både faglig og praktisk. Deltakerne betalte for reise og opphold, men selve seminaret var gratis.

Perioden 1989–1998

Lysebu 1989

Tredje helga i januar inviterte NFL til seminar om dialekter i norsk folkemusikk og -dans – myte eller realitet? Stil og formdrag som struktur i dialekt og tradisjon. Innledere var Jan-Petter Blom; «Systembegrensninger og vilkårlighet i stil og dialekt», Egil Bakka; «Tradisjonar og lagdeling i den eldre norske pardansen», Ingar Ranheim og Rolf Karlberg; «Kva er Valdres-springar», Sven Nyhus; «Slåttevarianter på vanlig fele», Bjørn Aksdal; «Metoder for søking etter melodivarianter og analyse av felestiller/dialekter», Ånon Egeland; «Hvor tradisjonell er tradisjonen» og Chris Goertzen; «Winning Fiddle Dialects at the Røros Distriktkappleik 1988». Blant alle de mannlige innleiderne var det én kvinne, Wigdis Espeland, som tok for seg «Omgrepet variant ut frå Wittgenstein's prinsipp for handlingsidentifikasjon».

Tre år tidligere hadde Lysebu vært arnested for det svært turbulente årsmøtet i LfS som endte med et høylytt ja til å innlemme gammaldansen i arbeidsområdet. Magnar Sundt refererte fra NFLs årsmøte og seminar og slo fast at her var det ingen hissig debatt og hard strid (1989, s. 8). Seminaret samlet mellom 40 og 50 deltakere, «ei brokete forsamling der forskarar, utøvarar, innsamlarar, lærarar, organisasjonsfolk og andre interesserte møtast» (Loc.cit.). «Ikkje alle av oss er fortrulege med dei ulike faguttrykk og vitskapeleg fagterminologi,» skrev Sundt – muligens hadde han Wittgenstein's prinsipp for handlingsidentifikasjon i tankene – «men dette var ikkje verre enn at det var mogleg å følgje med på det meste» (Loc.cit.).

Voss 1990

Programmet på Voss Folkemuseum startet med årsmøte kl. 09.00. Så fulgte seminaret samme sted fra kl. 11.00. Oppslutningen var mindre enn året før, 26 deltakere, innleiderne inkludert. Tema denne gangen var knyttet til notenedtegnelser og dansenotasjon. Tellef Kvifte åpnet seminaret med en innledning om notasjon og tradisjon. Magne Myhren tok for seg noter sett fra et spelemannsperspektiv: «Ei tvangstrøye eller et pedagogisk hjelpemiddel?» spurte han. Jan-Petter Blom foredro om notasjon og virkelighet,

og Ingrid Gjertsen om nedtegnning av religiøs folkesang der hun drøftet problemer og nytte. Eilert M. Hægland snakket om Lindemanns oppteignelser fra Setesdal. Dansesida var representert ved Ruth Anne Moen; «Dans etter boka», Egil Bakka; «Transkripsjon – analyse og beskrivelse av dans» og Erling Flem; «Ein dans: framføringsform, personleg form eller felles-tradisjon». Henning Urup, Danmark, var også invitert til å holde innlegg, men måtte takke nei på grunn av andre oppgaver.

Seminar deltakerne fikk også orientering om Ole Bull Akademiet (OBA) og Kringsjø ved Gunnar Stubseid og Jostein Mæland. På kvelden underholdt unge medlemmer av Voss spelemannslag.

Fagernes 1991

Nok en gang var Valdres Folkemuseum arnested for NFLs seminar som ble arrangert tredje helga i januar. Tema dette året var Institusjonalisering av folkemusikkopplæring og -utøving. Oppslutningen var god, med nærmere 50 deltakere, innlederne inkludert. Tellef Kvifte og Hilde Bjørkum holdt hver sin innledning, om henholdsvis institusjonalisering av folkemusikkopplæring og folkemusikkutøving. Rolf Karlberg hadde satt opp fire tema som skulle belyses både pro et contra, ved en påstand A og en motsatt påstand B. Tema 1: Samlinger og arkiv, 2: Folkemusikk og -dans i skoleverket, 3: Folkemusikk og -dans som profesjonell scenekunst og 4: Eksperimentell musikk og dans. I panelet deltok Jan-Petter Blom, Ånon Egeland, Ruth Anne Moen, Anne Svånaug Haugan, Hallgrim Berg, Frode Nyvold og Wigdis Espeland. Kjell Bitustøyl og Mari Eggen refererte fra møtet i Spelemannsbladet og oppsummerte med at opplegget fungerte svært bra. «Diskusjonen gikk i alle fall friskt, og mange interessante problemstillinger vart belyste» (Spelemannsbladet 1991 nr. 3, s. 6). Særlig under tema 1 steg temperaturen. Diskusjonen gjaldt verdien av å ta vare på såkalte «degenererte» slåtteformer og opptak av raklespelemenn. På den ene siden ble det hevdet at det kan være interessant stoff å finne nettopp hos raklespelemenn, på motsatt hold ble disse slåtteformene avvist som mindre verdifulle.

Under tema 3 var blant annet de nyoppretta distriktmusikerstillinger for folkemusikere gjenstand for debatt. Stillingene kombinerte en utøverkarriere med opplæring. Kritikken gjaldt både manglende scenisk beredskap

og verdien av nye samspillformer. Konkurransen mellom profesjonell og amatør med hensyn til oppdrag, ble også problematisert.

Så vidt jeg kan se, var dette første gang deltakerne betalte seminaravgift. Inntil 1991 hadde seminarene vært gratis, deltakerne betalte bare for reise og opphold.

Røros 1992

Også her startet lørdagen, den aller første i februar, med årsmøte kl. 09.00, så begynte seminaret ett par timer seinere. Årets tema var: Generasjonsskifte i norsk folkemusikk – et tidsskille? Bakgrunnen var en uro over at mange av «førkrigsgenerasjonens sentrale utøvere og tradisjonsbærere ikke lenger er blant oss og en urolig følelse av at viktige deler av fundamentet for folkemusikkhuset er borte», skrev Jan-Petter Blom i et skriv angående valg av tema.² Et sentralt spørsmål var: Står vi overfor endringer som innebærer vesensforskjeller i betingelsene for folkemusikalsk liv? Dette interesserte mange, både forskere og utøvere, over 40 meldte seg på.

Opplaget året før med pro et contra hadde vært så vellykket at det ble videreført på Røros. Takket være Inge Godtland og Harald Bjørgan som begge refererte grundig i henholdsvis *Spelemannsbladet* og *Musikk-fokus*, har vi god informasjon om seminar tema, innledere og diskusjoner. Jan-Petter Blom og Gunnar Stubseid holdt innledende betraktninger. Blom pekte på det han kalte det store hamskifte i bygdekulturen på 1960-tallet. Velstandsutviklingen, fraflytting og bygdebyer har ført til en urban middelklassestil (Godtland 1992, s. 8). Der tidligere tiders spillemenn oppsøkte og lærte av andre spillemenn, velger dagens unge folkemusikk som fritidsaktivitet i konkurranse med andre fritidsaktiviteter og musikkformer (Bjørgan 1992, s. 17–18). Stubseid inntok motsatt standpunkt og mente folkemusikken lever like godt i moderne typehus som i gamle gårdsbygninger (Godtland 1992, s. 8).

Så fulgte Bjørn Aksdal som tok for seg situasjonen i feleområdet. Aksdal problematiserte også endrede vilkår for folkemusikken, fra å være bruksmusikk til sorg og glede, til en mer hobbyprega virksomhet. Han mente også at kappleiksystemet har fått fram mange unge, teknisk gode utøvere,

2. Trolig en pressemelding, udatert.

men dette har gått på bekostning av de eldre tradisjonsbærernes kappleiks-deltakelse. De deltar ikke ettersom de risikerer å tape i konkurransen med de unge.

Gunlaug Lien Myhr og Frode Nyvold gikk inn på situasjonen for den vokale folkemusikken. Vokaltradisjonen har gått fra å være knyttet til dagliglivet til å bli scenekunst. «Det er viktig å ta vare på stilkjensla,» oppsummerte Lien Myhr.

Ingar Ranheim belyste situasjonen for bygdedansen, med særlig vekt på Valdres. Han konkluderte med at bygdedansen har tatt seg kraftig opp igjen etter å ha ligget nokså langt nede.

På kvelden var det fest og dans på Sangerhuset i bergstaden. Her spilte et for anledningen sammensatt lag fra Røros-traktene, med både unge og gamle, blant annet Peder Nyhus og Jørgen Tamnes.

Dagen etter var situasjonen i hardingfeleområdet tema. Her innledet Kjell Bitustøyl og Anne Svånaug Haugan. Siste innlegget sto Rolf Karlberg og Ivar Schølberg for: «Mål og midler i forskningen og i det kulturpolitiske arbeidet». Karlberg slo fast at den økonomiske støtten til folkemusikkfeltet hadde økt betraktelig, men etterlyste en større debatt om kulturpolitiske mål og virkemidler. Framveksten av festivalene har ført til framvekst av fritt folkemusikkvalg på øverste hylle, mente han, og karakteriserte det som en form for nytradisjonalisme. Schølberg innledet med å erklære seg som framtidsoptimist. Han sammenliknet generasjonsskiftene i folkemusikken med en stafett der pinnen blir overlevert til neste generasjon.

Bergen 1993

Helga 12.–14. februar var Bergen igjen vertskap for NFL-seminaret. På bakgrunn av forrige års diskusjoner var årets tema kort og godt folkemusikken og festivalene. Det var kun to innledere, Egil Bakka fra Rff og Magnus Bäckström, leder av Falun-festivalen. Takket være Kjell Bitustøyls artikkel i Spelemannsbladet (nr. 4 1993, s. 8 og 9), foreligger det et fyllestgjørende referat fra seminaret. Denne ligger til grunn for omtalen i dette delkapitlet.

Temaet traff, nærmere femti deltok på seminaret. LfS var representert ved Johan Vaa, leder, og Bjørn Aasland, daglig leder. Ellers deltok re-

presentanter fra arkiv, utdanningsinstitusjoner og frivillige lag, samt studenter. Blant deltakerne finner vi også et knippe distriktsmusikere, Leif Rygg og Einar Mjølunes, Hordaland, og Arne Sølvberg, Sigmund Eikås og Hilde Bjørkum, Sogn og Fjordane.

Magnus Bäckström redegjorde for Falun-festivalen, en suksesshistorie om en festival tufta på Dala-musikken. Men som han sa, det hadde også provosert fram ei mørkere side ved spelemanns-rørsla, redselen for det ukjente, jantelov og navlebeskuing. Mange spillemenn kjenner seg truet av det nye. Han beskrev bakgrunnen for festivalen som et uttrykk for de unges ambisjoner om å nå ut med musikken, kjenne samklangen med andre kulturer, ispedd et ønske om å endre omverdenens syn på folkemusikken.

Egil Bakka så en fare for internasjonalisering gjennom festivalene, der folkemusikken mister særpreg og ensrettes. Gjennom dikotomien verdensborgeren og lokal-mennesket anskueliggjorde han folkemusikken som henholdsvis en eksotisk vare versus den lokale, identitetsskapende folkemusikken.

Trondheim 1994

Tredje helga i januar var det igjen årsmøte og seminar på Dragvold. Tema dette året var folkemusikk og nasjonsbygging. Det foreligger ikke liste over antall deltakere eller referat, kun innkalling og program. Spelemannsbladet som de siste årene hadde vært representert med en journalist på seminaret, var ikke til stede. Det skulle dessverre vise seg å bli regelen mer enn unntaket de neste årene.

Lørdagen startet med årsmøte slik praksis gjerne var. Seminar delen startet med et innlegg av Odd Are Berkaak, «Om musikk og nasjon. Fra det lokale til det globale og tilbake igjen». Berkaak var med i et stort prosjekt på denne tida, finansiert og drevet av Forskningsrådet, *OL og kulturdimensjonen*. Han var den ene av to innledere. Den andre var Ingar Ranheim som nettopp hadde levert hovedoppgaven om folkedans og nasjonsbygging. På seminaret tok han for seg norsk folkedans og nasjonsbygging omkring 1905. Programmet for øvrig var en blanding av gruppearbeid og plenumsdebatt. På søndagen var for øvrig siste post på programmet oppsummering og seminarkritikk.

Rauland 1995

Lørdag 11. februar var det duket for årsmøte og seminar på Akademiet på Rauland. Opprinnelig var planen å arrangere seminaret på Voss, Ose kulturverkstad, men av praktiske årsaker måtte dette avlyses. Tema for seminaret var vokalmusikk og tonalitet. Dette var første gang vokalmusikken var hovedtema på et NFL-seminar. Susanne Rosenberg, Sverige, innledet; «Med blåtoner och krus – finns det et folkligt sångsätt?» Ingrid Gjertsen etterfulgte med innlegget «Gamal song i det pietistiske miljøet». Etter lunsj var det Reidar Sevågs tur. Han snakket om «Blåtoner og puls». Deretter var det Ånon Egeland, «Norsk vokalmusikk utanom allfarveg». Olve Utne gjorde rede for «Nedteikningar av melodiar etter Magnhild Almhjell». På lørdagskvelden var det fest og kvedarkonsert med kjente utøvere fra Agder og Telemark. Som på fjorårets seminar var resten av programmet gruppearbeid og plenumsdebatt, med oppsummering og seminarkritikk som siste post på søndagen.

Seminaravgifta var nå satt til kr 300. Det foreligger ikke oversikt over antall deltakere.

Reidar Sevåg og Kirsten Bråthen Berg. Foto: Hans-Hinrich Thedens

Hundtorp 1996

På Hundtorp gard i Sør Fron, kjent som gården til Dale-Gudbrand, var seminartemaet kort og godt Feleverket. Dette året kom fjerde bind i *Slåtter for vanlig fele*, denne gang med slåtter fra Hedmark. Hensikten med seminaret var å belyse og diskutere feleverket fra mange synsvinkler. Olav Sæta fortalte om arbeidet og status pr. 1996. Deretter ble feleverket vurdert fra ulike perspektiv. Reidar Sevåg foredro i lys av et historisk perspektiv, Gunnar Tärnhag i et internasjonalt perspektiv, Arne Sølvberg fra et spelemannsperspektiv, og Trond Ole Haug tok for seg feleverket som bilde på et lokalt spelemannsmiljø.

Bjørn Aksdal belyste verket fra et kritikersynspunkt, og Tellef Kvifte redegjorde for alternative publiseringsformer. Seminaret gikk av stabelen 10. og 11. februar og samlet i overkant av 30 interesserte, med en klar maskulin overvekt. Sør Fron Spelemannslag var vertskap for seminaret og sørget for fest og konsert på lørdagskvelden, «Spelemannskveld med dans». Søndagen var satt av til debatt, oppsummering og seminarkritikk.

Lillestrøm 1997

På et styremøte på Bristol hotell i Oslo i mai 1996 diskuterte styret valg av tema for seminaret året etter. Etter drøfting falt styret ned på følgende: «Folkemusikken i det offentlige rom».

Opprinnelig var Oslo pekt ut som seminarsted, men kostnadene knyttet til spesielt overnatting, viste seg å bli for store. I stedet ble seminaret lagt til Fagerborg hotell på Lillestrøm. Mellom 30 og 40 personer deltok. Gjennom innledninger og diskusjoner ble folkemusikkens plass i det offentlige presse- og lydbildet drøftet. Hvor har det blitt av folkemusikken i NRK fjernsyn? Hvorfor spilles det ikke hardingfeleslåtter, men irsk folkemusikk på pub i Norge? Opprinnelig var det annonsert at Willy Rustad, NRK, skulle ta for seg folkemusikken i billedmedia, Sven Ahlbäck, Kungliga Musikhøgskolan, skulle snakke om svensk folkemusikk etter «folkemusikvågen», og Annbjørg Lien, kjent felespiller, skulle komme med kommentarer til temaet. De meldte avbud alle tre. Dermed sto arrangørene igjen med komponisten Ole Henrik Mo, Knut Selsjord, journalist i Klassekampen og Odd Are Berkaak, Universitetet i Oslo. Førstnevnte tok for seg bruk av folkemusikk i moderne komposisjonsarbeid, Selsjords tema var folkemusikken i pressen, og Berkaaks oppgave var å begrepsavklare *World Music* versus folkemusikk. Med korte innlegg fra Gunnar Stubseid, «Korleis presenterer folkemusikken seg utad?» og Frode Nyvold, «Musikk på pub i England» ble likevel seminaret alt i alt faglig vellykket.

I ettertid konkluderte styret med at valget av Lillestrøm ikke var hensiktsmessig. Mange av deltakerne reiste hjem i stedet for å være med på samlingen på kvelden. «Det er viktig å ha ein lokal medarrangør,» slo styret fast etter denne erfaringen.

Spelemannsbladet var invitert, og NFL dekket kost og losji for redaktøren, og seminaret fikk behørig omtale.

Voss 1998

Kloke av erfaring la styret jubileumsseminaret til Ole Bull Akademiet på Voss og fikk med seg Jostein Mæland som lokal arrangør. Det skulle vise seg å være et vellykket grep for en verdig 50-årsmarkering av laget. Tema dette året var *Hardingfeleprosjektet*, et forskningsprosjekt på 1990-tallet ledet av Bjørn Aksdal. Han hadde første foredraget, «Hardingfeleprosjektet – materiale, mål og metoder». To felemakere bidro også med innlegg, Sigvald Rørlien tok for seg hardingfelas byggetekniske utvikling fram til dags dato, og Olav Vindal reddegjorde for sentrale felemakere fra Jaastad til Helland. På søndagen fulgte Jan-Petter Blom opp med «Hardingfela – grunngitte spekulasjoner og spørsmål om opphav og utvikling», før spelemannen Magnus Gustafsson avrundet det hele med et innlegg om «Dei svenske understrengsfelene».

På festen om kvelden ble jubileet feiret med tradisjonell kost og Vossaøl, og selvsagt konsert. Her bidro Sven Nyhus, Arne Sølvberg, Jarnfrid Kjøk, Berit Opheim og medlemmer av Voss spelemannslag. Hedersmedlem Reidar Sevåg var kveldens hovedtaler og ga til beste et lengre, levende foredrag om lagets historie under tittelen «Attersyn på Norsk folkemusikklag og O.M. Sandvik».

Oppsummering

Om seminarene til NFL satte dagsorden for aktuelle problemstillinger på folkemusikk og folkedansfeltet,

Fra venstre ser vi Jan-Petter Blom, Bjørn Aksdal og Tellef Kvifte. Foto: Kjell Bitustøyl

er ikke godt å si. Men utvilsomt tok de pulsen på det som rørte seg i samtida. Nittitallet var prega av EU-debatten og OL i 1994. Det lokale særpreget i folkemusikken ble løftet fram som særlig verdifullt. Som en av innleiderne uttalte på seminaret på Røros i 1992, «flere steder synes de lokale bygdestilene å bli trengt bort til fordel for regionale stiler»:

Er vi på vei mot at feleområdet kan deles inn i et antall, kanskje 5–6 regionale stilområder og at vi i neste omgang kanskje ender opp med én nasjonal felestil? Og vil det stoppe der? Hva med en EF-stil? Kan vi snart høre: Nå skal eg spela ein gamal springar frå EFTA? (Bjørgan 1992, s. 19.)

Fraværet av folkemusikkomtale i pressa hadde vært et sårt punkt i folkemusikkmiljøet. NFL hadde lenge hatt folkemusikk og media på lista over aktuelle tema. Seminaret i 1997 satte dette på dagsorden. Rådet fra journalist Knut Selsjord i Klassekampen var klart:

Folkemusikarar må reise seg opp og stå inne for den kunsten dei framfører. Sjå på Hallvard T. Bjørgum som leiger konserthuset for å markere sin eigen 40-årsdag eller Knut Buen sin måte å stå fram i norsk offentleg lys. Dei gjer noko riktig.

Men det å stikke seg fram hadde sin pris, i hvert fall når det gjaldt unge kvinner. Som kjent hadde Annbjørg Lien oppnådd bortimot stjernestatus i media på denne tida, til sterk kritikk fra deler av miljøet som mente at hun ikke var tradisjonell nok. I ettertid vet vi hvilken enorm effekt hun har hatt for å høyne statusen til norsk folkemusikk generelt og for rekruttering spesielt. Det kan ha sin pris å være banebrytende.

Folkemusikkens plass i media var også en viktig sak for andre folkemusikkorganisasjoner. I *Handlingsplanen for norsk folkemusikk og folkedans*, overlevert daværende kulturminister Åse Kleveland januar 1995, var dette en av kampsakene. Bak planen sto et mer eller mindre samlet folkemusikkmiljø, representert ved de nasjonale organisasjonene innen folkemusikk og folkedans. Planen var et viktig kulturpolitisk dokument og fikk stor betydning for strategisk satsing på folkemusikkfeltet.

«Eg ventar spent på kulturmeldinga,» uttalte Schølberg på Røros-

seminaret i 1992. Kulturmeldinga *Kultur i tiden* kom samme år, fra kulturminister Åse Kleveland. Her ble for første gang folkemusikk og folkedans omtalt i et eget avsnitt der det ble slått fast at vår musikkutdanning må gi folkemusikken en bredere plass på alle nivåer.³ Utdanningstilbudene i folkemusikk kom og bar frukter. Det førte til en gryende profesjonalisering av unge, nyutdanna, teknisk dyktige folkemusikkutøvere med ambisjoner om å vise verden at folkemusikk er så mye mer enn nasjonalromantiske framstillinger. Utdanningsinstitusjonene ble en arena for å utvikle nye samspillformer. Folkemusikk hadde vært en motkultur, nå var den på full fart inn i institusjonene og institusjonaliseringa. Debatten om et generasjonsskifte på Røros-seminaret problematiserte noen av konsekvensene og fikk solid presedekning både i *Spelemannsbladet* og i *Musikk-fokus*. Dette var et tema med interesse langt utenfor NFLs rekke. «Før», som Kjell Bitustøyl oppsummerte, «dei fleste er nok grundig lei gamaldans-debatten, sjølv om enkelte fristar halde liv i han framleis» (*Spelemannsbladet* nr. 4, 1993, s. 9).

Seminarenes agenda var å sette søkelys på fenomen og problematisere. I Bergen i 1987 dreide det seg om kampen for å få folkemusikk og -dans inn i skoleverket på alle nivå og slik bidra til å øke sjangerens status. I dette tiåret ble konsekvensene av det samme debattert. Dette var typisk for tilnærmingen.

Festivaliseringa av musikklivet var tema på flere seminar. Tar festivalene penger fra organisasjonene? Skal festivalene være en arena for arrangert folkemusikk? Kan folkemusikkfestivalene bidra til rekruttering til den tradisjonelle folkemusikken? Spørsmåla var mange. Ett er sikkert: Festivaliseringa var og er uttrykk for et folkemusikkfelt i stor endring. Om festivalene ikke har tatt penger fra de frivillige organisasjonene, så har de tatt frivillige. De prosjektbaserte festivalene representerer en kortvarig innsats mot en viss belønning. Lokale spel- og dansarlag sliter med å rekruttere den unge garde til jevnliges lagsmøter og dugnad for tradisjonen. Festivalene er en ny møteplass der det sosiale i mange tilfeller er like viktig som det musikalske, og de finner sted i løpet av en hektisk sommersesong.

Spelemannsbladet hadde vært til stede og dekket seminarene i første

3. *Kultur i tiden*. https://www.stortinget.no/no/Saker-og-publikasjoner/Stortingsforhandlinger/Lesevisning/?p=1991-92&paid=3&wid=d&psid=DIVL1566&pgid=d_1556&s=True. Lesedato 1.10.2018.

halvdel av 1990-tallet. Så tok dette slutt. Årsaken var neppe manglende interesse fra redaktørens side, snarere et økonomisk problem. Styret anså reportasjene i *Spelemannsbladet* som svært viktige for å nå ut med informasjon om NFL. Det ble derfor i forbindelse med seminaret i 1997 vedtatt å dekke utgiftene til reise og opphold for en utsending fra *Spelemannsbladet*.

I denne perioden fikk selve seminarprogrammet en fast utforming i A5-format med logo og bilde av Ole Mørk Sandvik i en intervju situasjon med kvedaren Svein Tveiten. Denne folderen inneholdt også kort informasjon om organisasjonens historikk og virksomhet. Blant seminardeltakerne var det ikke bare NFLs egne medlemmer, så folderen hadde også en markedsføringsverdi overfor potensielle nye medlemmer. Men slikt koster, og styret slet med dårlig økonomi. På årsmøtet i 1998 ble det opplyst at det ikke var økonomi til å revidere folderen.

Seminarkritikk ble populært i noen år på 1990-tallet. Det var i verste fall en slags form for selvpisking i plenum for ydmyke arrangører og skulle bli fast innslag på nær sagt alle typer seminar i en periode. Denne obligatoriske øvelsen var heldigvis av kortvarig karakter.

Forum for folkemusikktilsette så dagens lys i løpet av dette tiåret. Det startet som en uformell sammenkomst på fredagskveldene før årsmøte og seminar. Første samling fant sted i 1991. Etter hvert ble disse forums-samlingene fast innslag. Forumet skulle være åpent for alle tilsatte i større eller mindre stillinger der arbeidet var knyttet til folkemusikk og/eller folkedans, ved arkiv, formidling og opplæring eller administrativt. Temaene her var mye knyttet til problemstillinger i arkivsektoren, for eksempel innsamling av tradisjonsstoff ved lokale og sentrale folkemusikkarkiv – ansvar, prioriteringer, konsekvenser og mål. Men også bruk av notasjon i pedagogikk, formidling og forskning, samt dans fra innsamling via arkiv til bruk, var gjenstand for foredrag og debatt. Et av styremedlemmene i NFL hadde en særlig oppgave med å forberede og innkalle til forumet.

Perioden 1999–2008

Gol 1999

I begynnelsen av februar gikk det ut en pressemelding med omtale av årets seminar, De reisendes musikk. Temaet var brennaktuelt. Det hadde vært fokus på den norske stats behandling av tatrene gjennom flere bokutgivelser på nittitallet, for eksempel kan nevnes Britt Karin Larsen som fullførte sin roman-trilogi om tatrene dette året. Målet med seminaret var å kaste lys over hvordan musikken til «fantene» eller «splintene» har nedfelt seg i slåtter og visetoner i bygd og by.

Mange store, flotte biler kom rullende inn til Gol sentrum denne helga. Seminaret var lagt til tradisjonsrike Eidsgaard hotell på Gol 12. til 14. februar. Ragnhild Schlüter holdt innledningsforedraget, «De reisendes kultur». Lasse Johansen tok for seg «De reisendes viser i går og i dag – og prosjektet på Glomdalsmuseet», sett fra sitt ståsted som musiker og prosjektmedarbeider på Glomdalsmuseet. På søndagen snakket Mary Barthelemy om «Spellemannen Karl Fant – historikk og legender», før Ånon Egeland avsluttet med «Fanten og Fenta – slåttertradisjoner med røtter til de reisende». Og denne gang sto ikke seminarkritikk på programmet.

*Fra venstre ser vi Elias Akselsen, Laila Yrvum og Lasse Johansen.
Foto: Kjell Bitustøyl*

*Fra konserten på kvelden,
Lasse Johansen og Laila
Yrvum. Foto: Kjell Bitustøyl*

På lørdagskvelden var det konsert med Lasse Johansen, Elias Akselsen, Nils Økland, Knut Kjøk, Ånon Egeland, Gunnar Stubseid, Arne Sølvberg og Einar Olav Larsen. Martin Myhr var programleder på ungdomshuset Vonheim, «og Elias Akselsen song so heile huset vibrerte», forteller Gunlaug Lien Myhr

som satt i salen.⁴ Utover kvelden var det stor stemning på hotellet med improvisert underholdning, der taterviser og tatermusikk sto i sentrum, til langt ut i de små timer.

Seminaret fikk bred pressedekning, blant annet i NRK, Nationen, *Spelemannsbladet*, Hallingdølen m.fl. Om lag 50 deltok. «Konserten var eit høgdepunkt,» heter det i årsmeldinga for 1999, «diverre var det heller dårleg lokal publikumsoppslutnad.»

Bergen 2000

NFL markerte sekelskiftet med temaet Folkemusikkforskninga i går, i dag, i morgon. På vei inn i et nytt årtusen. Forum, årsmøte, seminar og konsert fant sted på Grand Hotel Terminus. Hans-Hinrich Thedens innledet med foredraget «Norsk folkemusikkforskning gjennom tidene – temaer, miljøer og perspektiver». Kollega Hans Weisethaunet fra UiO fulgte opp med «Etnomusikkologi-/folkemusikkforskning inn i et nytt årtusen». Så var det Øyonn Groven Myhrens tur, som bidro med et perspektiv fra utøversida, «Kva ynskjer vi oss av forskarane?» Hun svarte med å vise til nødvendigheten av å sikre videre

4. Gunlaug Lien Myhr i epost 11.9.2018.

tradering gjennom institusjonaliserte rammer. Folkemusikk må inn i hele skoleverket, fra barnehage til doktorgradsnivå. Slik kan det gradvis utvikles aksept for folkemusikken i det akademiske miljøet og i allmennheten.

President i ICTM, Krister Malm var også blant innlederne. Hans tema var «Tradisjonsmusikk, mangfold og mangkulturen». Han tok for seg den kulturpolitiske spenningen mellom paradigmat mangfold og paradigmat flerkulturen og hvordan dette påvirker musikken i Sverige og Norge. Odd Are Berkaak hadde vært NFLs utsending på ICTMs verdenskonferanse i Hiroshima og avsluttet seminaret med en redegjørelse derfra. Det var også satt av tid til kortinnlegg om pågående doktorgradsoppgaver.

Seminaret gikk over to dager andre helga i februar. Tradisjonen tro var det fest og konsert på lørdagskvelden. Sven Nyhus sto for konserten sammen med studenter fra Griegakademiet i Gunnar Sævig's sal, og etterpå var det åpen scene.

Fagernes 2001

På årsmøtet i Bergen foreslo Jan-Petter Blom at neste års tema burde være knyttet til folkemusikalske begrepsanalyser som hva er autentisitet, *World Music*, den «egentlige» tradisjonen? Ingar Ranheim foreslo at seminaret skulle legges til Fagernes i anledning av Valdres Folkemuseums 100-års markering. Og slik ble det. På Fagernes var temaet Hva er autentisk? Hva er ekte? Trend og tradisjon i norsk folkemusikk og folkedans. Jan-Petter Blom, Karin Brennesvik, Carl-Petter Opsahl og Ingar Ranheim holdt hver sine innledninger i tilknytning til emnet. Søndagen var satt av til debatt og korte innlegg om pågående doktorgradsavhandlinger. Seminaret samlet i underkant av 30 deltakere. På lørdagskvelden var det konsert i Ranheimsbygda med Valdres Folkemusikkgruppe og dans etterpå.

Oppmøtet på forumet dette året var heller labert, selv om temaet visst var viktig nok: Folkemusikk i barnehagen.

Rauland 2002

Dette året ble Forumet fredag kveld erstattet med en presentasjon av folkemusikkstudiet på Rauland, med særlig vekt på den nye hovedfaget. Etterpå var det samvær og konsert med studenter fra folkemusikkstudiet.

Av de 33 påmeldte var 18 av dem studenter fra ulike studier; Etnomusikkologi ved UiB, OBA og folkemusikkstudiet på Rauland. Og igjen var det vokalmusikken som var tema: Vokal folkemusikk – fra det private rom til scenen. Herdis Lien innledet med temaet «Kvedinga frå kjelde til konsertsal – nokre perspektiv på prosessen frå tilhøyrarståad». Ante Mikkel Ailo Gaup snakket om den samiske vokalmusikken, joiken, og Velle Espeland belyste utviklingen «Frå kvardagssong til profesjonell framføring». Seminardeltakerne diskuterte problemstillinger knyttet til hva som skjer når musikk som har vært knyttet til ulike funksjoner, blir tatt ut av sammenhengen og framført som scenemusikk.

På kvelden var det konsert i Årestogo med Kari Lønnestad, Ante Mikkel Ailo Gaup og Ragnhild Furholt. På søndagen fortsatte seminaret med diskusjoner og presentasjon av aktuelle prosjekt.

Trondheim 2003

Tema dette året var Folkedansen – opp på scenen eller ut på golvet? Det hadde vært mye snakk om folkedansens situasjon de siste årene. Sentrale spørsmål var: Er det krise? Skal vi satse på å utvikle scenisk folkedans? Hva med rekruttering og opplæring? Fra fredag 14. februar til søndag 16. februar var Rff-senteret på Dragvold nok en gang vertskap for NFLs seminar. Seminaret samlet i underkant av 40 deltakere, studentdeltakelsen var stor også her, med studenter fra OBA og Rauland. På lørdagskvelden var det disse som holdt konsert.

Innledeerne gikk inn på funksjoner, arenaer og læringsprosesser knyttet til samværsdans. Mange av prosjektene som hadde med scenisk folkedans å gjøre, presenterte seg, blant annet *Fjordapuls*. Danselærer Mats Nilsson snakket om «Scenearbeid med folkedans og folkemusikk», Wigdis Espeland om «Identitet presentert gjennom musikk og dans», og Kjell Klausen om «Danseteater».

Gjøvik 2004

I samarbeid med Gjøvik Spelmannslag var seminartemaet Revitalisering av tradisjoner, noe nær selvsagt. Gjøvik Spelmannslag var et ungt lag, stifta i 1977 og hadde gjennom mange år drevet med innsamling og kartlegging

av tradisjonsmusikk og gamle instrumenter fra bygdene rundt Gjøvik. Arbeidet dokumenterte blant annet en rekke langeleiker, den eldste datert 1524. Gjøvik Spelmannslag var et mangfoldig lag med storstilt instrumentmakeri innen feler, langeleiker, torader m.m. og hadde mye å bidra med under årets tema. Ruth Anne Moen innledet med «Suldalsspringar og vokal folkemusikk fra Rogaland». Bjørn Sverre Hol Haugen tok for seg «Polsdans fra Finnskogen, et nytt liv for en bygdedans», og Atle Lien Jensen «Polsdanser i Sør-Hedmark» og «Rørbladinstrumenter i Hedmark». På konserten på lørdagskvelden var selvsagt vertslaget ansvarlig for musikken.

På søndagen var det Stein Villas tur. Sammen med Kjell Stokke gjorde de et to timers historisk sveip «Fra sløkefløyte til Stratocaster». Under presentasjon av pågående forskning og oppgaver redegjorde Hans Olav Gorset for sitt doktorgradsarbeide med norsk musikk på 1700-tallet. Seminaret samlet i underkant av 20 deltakere, styre og innledere inkludert.

Voss 2005

Kulturvern – bevaring av autentisk tradisjon eller nyskaping, var beslektet med fjorårets tema. Seminaret var igjen tilbake på Voss, andre helga i februar. NFL hadde mange samarbeidspartnere dette året: Ole Bull Akademiet, Etnomusikkologi og Arne Bjørndals samling ved Griegakademiet i Bergen, Institutt for musikk og Institutt for kulturstudier og kunsthistorie ved UiB. Seminaret hadde god oppslutning, med godt over 40 deltakere, deriblant studenter fra OBA og Vinstra vidaregående skule. Fellesnevner for innlederne var spørsmål knyttet til vilkår for folkedans og folkemusikk i et postmoderne samfunn. Er tradisjonen på vei vekk fra den lokale forankringen idet den blir utøvet og praktisert i nye nasjonale og internasjonale miljø? «Me treng refleksjon og vurdering av tidlegare omgrep og teoriar, både når det gjeld forskning og praktisk vernearbeid,» het det i innledningen til programmet. Denne gangen var forskerperspektivet sterkt vektlagt. Wigdis Espeland åpnet seminaret med innlegget «Autentisitet som fenomen og analytisk omgrep i høve til den materielle og ikkje-materielle kulturarven», etterfulgt av Sigbjørn Apeland som tok for seg problematikken «Stad, identitet og musikk». Ingar Ranheim og Bodil Haug

problematiserte «Myten om det lokale som rettesnor i folkemusikkforskning». På kvelden sørget studenter ved OBA for musikken.

David-Emil Wickström, daværende stipendiat ved Humbolt-Universitetet i Berlin, åpnet søndagen med innlegget «Forlene eller forlede – revitalisering av norsk vokal folkemusikk». Hans-Hinrich Thedens fulgte opp med «Hva er old time-musikk og hvor kommer den fra? Iakttagelser fra berget det blå». Unni Løvlid hadde måttet melde forfall, men sendte sitt manus som utgangspunkt for diskusjon om «Opplæringstradisjon som sjølvstendig tradisjon». «Det eg er bekymra for, er kvardagsmusikken, det breie amatørlivet og mangfaldet innan det profesjonelle,» het det i notatet.⁵ Seminaret ble avsluttet med en debatt på grunnlag av dette.

Oslo 2006

Seminaret var lagt til Sørmarka kurs- og konferansesenter, og temaet, Folkemusikkstudenter 2006 – hvem er de, hva lærer de, hva blir de? Seminaret samlet i overkant av 20 deltakere. Innlederne var en blanding av representanter og studenter fra Folkemusikkstudiet på Rauland, OBA, Norges Musikkhøgskole (NMH) og Dansevitenskap ved NTNU/Rff-senteret. Representantene fra de ulike institusjonene redegjorde for faglig profil, og studentenes oppgave var å redegjøre for valg av utdanning og tanker om framtidig yrkeskarriere.

Fredagen startet med registrering og middag. Deretter en orientering om Norsk folkemusikksamlingens prosjekter. Etter årsmøtet på lørdag formiddag, tok Hans-Hinrich Thedens fatt i spørsmålet «Hva formidler de ulike folkemusikkutdanningene i sine presentasjoner?», etterfulgt av to av lærerne på Rauland, Frode Nyvold og Ragnhild Knudsen. Håkon Asheim presenterte OBA og Tom Willy Rustad og Jon Faukstad presenterte NMH. Fra Dansestudiet ved NTNU/Rff-senteret orienterte Siri Mæland. Studentrepresentanter fra alle utdanningsinstitusjonene hadde egne innlegg etter respektive presentasjoner. Og som vanlig var det mat og samvær og konsert på kvelden, denne gang ved både lærere og studenter.

5. Notat utdelt på seminaret.

Trondheim 2007

Med den noe kryptiske tittelen Båten og jätmskrinda – kulturkontakt på sjø og land, inviterte NFL til seminar ved Rff-senteret i Trondheim. Innledere var Haakon Vatle, Velle Espeland, Einar Sandvik, Bjørn Aksdal, Geir Egil Larsen, Einar Olav Larsen og Tor Erik Jenstad. I invitasjon til seminaret angående program og påmelding, vises til en nettside som ikke lenger eksisterer. Dermed mangler jeg ytterligere dokumentasjon.

Hundorp 2008

Så var et nytt tiår tilbakeslaget i NFLs historie, og det var igjen tid for å feire med et jubileumsseminar i anledning 60-års virke. Helga 9.–10. februar var Dale-Gudbrands gard på Hundorp nok en gang sete for NFLs seminar.⁶ Tema var: Når musikk- og dansekulturar møtast. Blant innleiderne finner vi Owe Ronström, «Från görare till vetare och makare – och tillbaks. Globalisering och folkmusik på 2000-talet», han kommenterte og ledet også paneldebatten til slutt. Videre Anne Margrete Fiskvik med innlegget «Genreblandinger i norsk teaterdans», Ola Graff om «Påvirkning og inspirasjon – om forholdet mellom norsk og samisk musikktradisjon». I paneldebatten om dagens situasjon for folkemusikken og -dansen i en profesjonalisert virkelighet deltok Jan Lothe Eriksen, Hans-Hinrich Thedens og Vegar Vårdal.

Jubileumskonserten på lørdagskvelden var til ære for O.M. Sandvik. Her deltok Sven Nyhus, Øystein Rudi, Eli Storbekken og Vegar Vårdal. Sven Nyhus ledet konserten i ord og toner og fortalte levende om de personlige møtene mellom ham og Sandvik.

Oppsummering

Flere av seminarene i dette tiåret satte viktige saker på dagsorden. De reisendes musikk hadde i liten grad vært belyst fra et forskningsperspektiv før seminaret i 1999. Et hederlig unntak er Ragnhild Schlüters bok *De reisende – en norsk minoritets historie og kultur* som utkom i 1993. Seminaret falt i tid sammen med en økende interesse for de reisendes kultur. Kulturrådet

6. Fra og med 2008 bygger artikkelen på informasjon hentet fra NFLs hjemmeside.

igangsatte et prosjekt om «Romanifolkets kultur, språk og opprinnelse» som resulterte i en prosjektrapport i 2003, og Etnisk musikkklubb utga *Viser på vandring i Norden 2007* etter et langvarig innsamlings- og opptaksarbeid. Styret sendte søknad til både Rff og Kulturrådet og møtte stor velvilje for dette temavalget. NFLs seminar bidro til å løfte fram denne minoritetskulturen og dens betydning for norsk folkemusikk. Det var også en symbolsk dimensjon ved dette som ga anerkjennelse til en særegen, men nedvurdert tradisjon.

Situasjonen for folkedansen som samværsdans hadde vært gjenstand for en viss bekymring da dette var tema i 2003. I kulturmeldinga *Kulturpolitikk fram mot 2014* løftes dansen fram som et særlig satsingsområde. I kapittel 7.8 slås det fast at interessen for og rekrutteringa innenfor folkedansen har gått tilbake, og dette stiller folkedansmiljøa overfor spesielle utfordringer:

Det trengst særlege tiltak for å styrkja folkedansen som allment kunstnarleg uttrykk, verneverdig lokalkultur og generasjonssamanbindande eigenaktivitet.⁷

Det gjelder å kjenne sin besøkestid. Hallgrim Hansegård gjorde det og stifta dansegruppa Frikar i 2006. Og folkedansen har fått et oppsving, det bekrefter ikke minst deltakelsen på Landskappleiken og prosjekt som *Bygda dansar*.

I kjølvannet av utdanningseksplasjonen innen folkemusikk og folkedans kom en sterk interesse for å vekke til live sovende eller utdødde tradisjoner. Det førte til en revitalisering av eldre, brutte musikktradisjoner, eksempelvis spill på instrumenter som Kravik-lyre, diverse harper m.m. Det bidro også til at såkalte hvite flekker på folkemusikkartet ble fargelagt gjennom innsamling, dokumentasjons- og studentprosjekt m.m. På mange måter kan tiåret etter jubileet i 1998 karakteriseres som en gullalder for norsk folkemusikk og dans. Det slås da også fast i den nevnte kulturmeldinga:

7. Kulturpolitikk fram mot 2014. <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/stmeld-nr-48-2002-2003-/id432632/sec5#KAP7>. Lesedato 1.10.2018.

Det siste tiåret har det kome til mange unge utøvarar som er rusta til å arbeida profesjonelt med å formidla folkemusikk og folkedans. Folkemusikken har gjennomgått ei markant modernisering og profesjonalisering dei siste tiåra. Dei profesjonelle utøvarane er på eit svært høgt nivå, og vi ser kimen til profesjonelle grupper, eit aukande publikum og nytenking om korleis sjangeren kan utviklast.⁸

Det til enhver tid sittende styre prega naturlig nok både tema- og stedsvalg. Gjennomgangen av seminarprogrammene viser at mange av styremedlemmene selv holdt innledninger. Dette var gjenstand for diskusjon innad i styrene, ikke minst fordi det fort kunne forskyve balansen mellom forsker- og utøverperspektivet. Hensikten med seminarane var å legge til rette for kommunikasjon mellom forskermiljøa og utøvermiljøa. Fra utøversida ble det av og til stilt betimelige spørsmål ved hva man trenger forskning til, og hvordan den kan være relevant for utøverne.

Seminarane var som regel lagt til helga midt i februar. På fredagskvelden hadde det vært vanlig med Forum for folkemusikktilsette, men etter Fagernes i 2001, var det slutt på Forumet. Tradisjonen med å møtes fredag kveld fortsatte imidlertid, slik at seminarane gikk over hele helga.

Oppslutningen varierte. Vi finner ikke lenger representanter fra sentrale medlemsinstitusjoner som LfS og NU blant deltakerne. Seminarane ble annonsert i *Spelemannsbladet*, et fagtidsskrift som nådde langt ut over medlemsrekken i NFL. I flere tilfeller var det styremedlemmer selv som skrev seminarreferat til *Spelemannsbladet*. Valg av tema påvirket selvsagt interessen og oppslutningen, men i løpet av dette tiåret var interessen for å delta på seminar generelt dalende. Det hadde gått inflasjon i antall seminar i regi av arbeidsgivere, organisasjoner og institusjoner. Å dra på seminar hadde mistet noe av attraksjonen. Det fikk også NFL merke. De færreste ville sette av en hel helg til et seminar. Det måtte NFL ta konsekvensen av og legge seminarane til ukedager i det neste tiåret.

Fra og med 2007 foreligger det lite dokumentasjon i form av papir når det gjelder program, deltakerlister osv. Nå var medlemskontakten og infor-

8. Loc.cit.

masjonsarbeidet pr. epost. Vi vet hvordan det er med den slags flyktig informasjon, den forsvinner ut i det store intet i det øyeblikk en hjemmeside legges ned eller oppdateres. Etter at NFL mistet sekretariatsfunksjonen på Rff-sentret, har organisasjonen ikke hatt et stabilt saksarkiv. Med utstrakt epostkommunikasjon og markedsføring på hjemmeside og *Facebook* har arkiveringen variert under skiftende styret.

Perioden 2009–2018

Rauland 2009

Her hadde NFL gode samarbeidspartnere i Rauland internasjonale vinterfestival og staben ved folkemusikkstudia, Institutt for folkekultur. Seminaret var lagt til torsdag 12. og fredag 13. februar. Tema var: Mot en fellesnordisk stil? Et sentralt spørsmål var hvorvidt «sunden»/stilen/uttrykket i dagens folkemusikk og -danseutøving har utvikla seg til å bli fellesnordisk? Seminaret satte fokus på den norske folkemusikken og -dansen i en nordisk ramme. Som det het i invitasjonen: «I løpet av dei siste 20 åra har det vakse fram ein fellesnordisk scene, og fellesnordiske prosjekt og grupper. Me har også fått ein fellesnordisk utøvande mastergrad. Nordisk folkemusikk har blitt eit omgrep både i Europa og USA.»

Gjermund Kolltveit, Fiona Talkington, England, Mats Johansson, Sverige/Norge og Mats Nilsson, Sverige, ga til beste sine perspektiv på de norske tradisjonene i samspill med de nordiske, og det nordiske som egen stil, sjanger og arbeidsområde. Kolltveit innledet om «Norden som musikalsk region. Bevegelser i folkemusikalske landskap, stiler og identiteter».

Mats Johansson tok for seg «Stil och lokal identitet», mens Mats Nilsson behandlet spørsmålet «Ett nordiskt 'folkligt' gemensamt rörelsespråk?» Fiona Talkington foredro om «Crossing Boundaries».

Bergen 2010

Seminaret dette året var lagt til tirsdag 23. februar i samarbeid med Institutt for arkeologi, historie, kultur- og religionsvitenskap ved UiB. Nok en gang var festival et tema: Frå folkehøgskule til festival og *Facebook*. Bruk og formidling av folkemusikk og -dans i postmoderne tid.

«Festivalisering av Noreg» var tema for Lennart Fjells innledningsforedrag. I foredraget «Ungdom, folkemusikk og kulturelle møter» fortalte Olav Tveitane fra musikkleiren Ethno i Falun, der unge folkemusikere fra hele verden møtes, og der ideer knyttet til globalisering og kulturelt mangfold står i fokus. Etter lunsj var det innledning og paneldebatt der representanter for internasjonale folkemusikkfestivaler og promotering av folkemusikk på ulikt vis debatterte sammen med innleiderne. Her medvirket Kjell Bitustøyl, Elisabeth Vatn og Per Åsmund Omholt.

Oslo 2011

Så var seminaret tilbake i hovedstaden igjen, denne gang i lokalene til den nye Riksscenen. Scene for nasjonal og internasjonal folkemusikk, joik og folkedans på Grünerløkka. Onsdag 24. og torsdag 25. mars ble temaet Rytme – Dans – Dialekt belyst fra ulike ståsted. Åpningsforedraget ble holdt av Gediminas Karoblis: «Dancing (a-) rhythmically: delay and anticipation». Mats Johansson stilte spørsmålet «Vad är metrum?» med særlig fokus på pols-/springarmusikk i asymmetrisk tredelt takt. Dagen etter fortsatte seminaret med foredrag av Jan-Petter Blom og Per Åsmund Omholt. Blom stilte spørsmålet «Hva 'gjør' en god dansespelemann?» og diskuterte noen sider ved forholdet mellom musikkens melodisk-rytmiske motiver og den rytmiske strukturen (metrikken) i folkelige dansetradisjoner. Per Åsmund Omholt satte gjennom konkrete eksempler fra 1800-tallet og fram til i dag søkelys på endring i norske spel- og dansetradisjoner. Etter foredragene fulgte en paneldebatt hvor de om lag 20 seminardeltakere ble innbudt til bred diskusjon rundt seminarets tema.

Trondheim 2012

NFL arrangerte dette året seminaret Kulturarv og identitet – Hva representerer samlingene våre, og hvorfor samler vi? i samarbeid med arkivnettverket. I dagene onsdag 21. til fredag 23. mars var i alt 33 samlet ved Norsk senter for folkemusikk og folkedans. Egil Bakka holdt åpningsforedraget på onsdagen: «Den immaterielle kulturarven – Registreringsprosjekt». Han ble etterfulgt av Ivar Mogstad og Skjalg Stordal som redegjorde for «Situasjonen på videoområdet m.m.», før Per Gudmundson tok for seg

«Nyheter i FIOL AV 5». Hans-Hinrich Thedens avsluttet dagen med innlegget «Framtiden for FIOL».

På torsdag fortsatte seminaret med Dan Lundberg som fortalte om prosjektet «Mixa eller maxa». Anders Christensen spurte «Hvad finder du i Dansk Folkemindesamlings arkiv?», mens Hans-Hinrich Thedens greide ut om «Et universitetsarkivs rolle og mulige veivalg». Siri Mæland tok sammen med studenter i folkedans, Mathilde Øverland, Torill Steinjord, Anna Liv Gjendem og Inga Myhr opp temaet «Dansearkivet; fortidas dansing – eller framtidens?» og vurderte ulike sider ved bruk av dansefilm-materiale, musikk og intervju i utdanningsøyemed.

På fredagen innledet Ola Graff med «Samlingene våre – nedstøva arkiv eller i dagsaktuell bruk?» før den avsluttende paneldiskusjonen med Anders Christensen, Siri Mæland, Dan Lundberg, Ola Graff og Hans-Hinrich Thedens i panelet.

Rauland 2013

Dekoren på hardingfela trakk nærmere 40 deltakere. Seminaret ble arrangert torsdag 4. til lørdag 6. april. Institutt for folkekultur var vertskap. «Dekor seminaret» som det har blitt kalt i ettertid, rettet seg mot felemakere, kunsthistorikere, etnologer, museumspedagoger, studenter, spellemenn og generelt folkekunst- og folkemusikkinteresserte.

Bjørn Aksdal startet med å gi et overblikk over feltet med utgangspunkt i Hardingfeleprosjektet. Mikkel B. Tin eksemplifiserte hvordan elementer i hardingfeledekoren henger sammen med dekor- og symbolbruk i andre kulturer. Agnete Sivertsen viste så hvordan dekoren på de eldre vestlandsfelene henger sammen med tilsvarende dekorbruk på gjenstander og bygninger i regionen. Oddrun Hegge tok for seg selve teknikken med rosing av felene og fokuserte på ulike utfordringer i dette arbeidet. Til slutt hadde Ottar Kåsa sammen med Asbjørn Storesund en presentasjon av utviklingstrekk i dekoren innen Helland/ Steintjønndalen-tradisjonen i Telemark.

Knut Buen formidlet tanker om tradisjon, videreføring og nyskaping innenfor feledekoren gjennom et musikalsk kåseri torsdag kveld, med omkring 80 tilhørere.

I tillegg til de faglige foredragene sto Lars Erik Øygarden og Svein Olav Krontveit for en utstilling av hardingfeler i regi av Falkeriset folkemusikklag. I forbindelse med seminaret var det en åpen konsert i Årestoga på Raulandsakademiet der et publikum på ca. 70 personer fikk oppleve et møte mellom to mesterspelemenn fra to generasjoner, Ottar Kåsa og Leif Rygg.⁹

*Fra «Dekorseminaret» på Rauland, et knippe deltakere studerer dekoren.
Foto: Sveinung Søyland Moen*

Voss 2014

På Voss var teknologi i fokus. Onsdag 9. og torsdag 10. april møttes ca. 25 deltakere på OBA for å belyse teknologiens rolle i forskning på, formidling, tradering og utøving av norsk folkemusikk og -dans. Tellef Kvifte innledet seminaret med en generell betraktning omkring forholdet mellom musikk og teknologi i vid forstand, der han bl.a. fokuserte på noteskrift og opptaks-

9. Hentet fra NFLs hjemmeside. <http://www.norskskfolkemusikklag.no/index.php?id=60>. Lesedato 8.10.2018

teknologi. Deretter tok Notto Thelle spesielt for seg et prosjekt som går ut på å gjøre Eivind Grovens reinstemmingsautomat tilgjengelig digitalt. Mari Romarheim Haugen, Siri Mæland, Maj Vester Larsen og Marit Stranden fra NTNU presenterte eksempler på forsøk med bevegelsessporingsystemet *Motion Capture*. Innlederne viste hvordan denne teknologien, der sensorer festet til kroppen som blir registrert av flere kameraer, gir muligheter til å gi oss en inngående analyse av bevegelsesmønstre i dansen.

Under kveldsetet fikk deltakerne oppleve en konsert med hardingfelespilleren Britt Pernille Frøholm og Tellef Kvifte, der tradisjonsmusikk og ny teknologi møttes.

På torsdag tok Britt Pernille Frøholm opp tråden fra konserten kvelden før og delte egne erfaringer med bruk av ny teknologi. Videre presenterte Sven Ahlbäck noteskriveprogrammet Scorecloud, programvare han selv har vært med på å utvikle og som er særlig godt egnet til transkripsjon av folkemusikk. Seminaret ble avsluttet med en paneldebatt med utgangspunkt i hvordan teknologi påvirker vårt forhold til tradisjonen, der Tellef Kvifte, Sven Ahlbäck, Jo Asgeir Li og Siri Mæland deltok.

Fagernes 2015

Norske klimpreinstrument i fortid og framtid, var tema dette året. Seminaret ble arrangert onsdag 22. og torsdag 23. april i samarbeid med Valdres Folkemuseum. Museet hadde en utstilling av langeleiker, og seminaret tok utgangspunkt i denne. Hva kan mangfoldet i dette materialet fortelle? Det var også fokus på andre klimpreinstrument i norsk tradisjon, som harpe, lyre og *cister*. Etter omvisning tok Elisabeth Kværne, Anders Røine og Stein Villa for seg spørsmålet om langeleiken trenger fornyelse, i lys av tradisjon, utfordringer og muligheter. «Harpe og lyre, kuriosa eller folkemusikk?», spurte Stein Villa, Helena Wright og Sverre Jensen. Etter årsmøtet på torsdagen fortsatte seminaret med foredrag av Gjermund Kolltveit, «Konstruksjon, rekonstruksjon, revitalisering, modernisering. Noen refleksjoner om strategier for bruk av fortidas instrumenter», før Mats Kroutén redegjorde for «Fra museumsobjekt til bruksinstrument». Sverre Heimdals tema var «Kravik-lyra og hennes tyske tippoldemor». Benjamin Rygh avsluttet seminaret med «Den tapte lyden – gjenopplivelse av et 1700-tallsinstrument – Cisteren».

*Over: Omvisning på Valdres Folkemuseum. Foto: Sveinung Søyland Moen
Under: Samspill på gamle instrumenter, Helena Wright på en estisk stråkharpe og Stein Villa på harpe. Foto: Hans-Hinrich Thedens*

Benjamin Rygh spiller på cister. Foto: Sveinung Søyland Moen

Oslo 2016

Bakgrunnen for seminaret i 2016, *Det dansar så lett gjennom lunden ...* Balladene – musikken – melodiene, i samarbeid med Nasjonalarkivet/ Norsk Visearkiv, var de omfattende utgivelsene av melodimaterialet til de norske middelalderballadene som visearkivet ga ut sammen med Norsk Folkeminnelag. Seminar var lagt til Nasjonalbiblioteket, i det vakre Slottsbiblioteket, torsdag 3. mars. Etter åpning og velkommen ved Richard Gjems, leder av musikkseksjonen ved Nasjonalbiblioteket, holdt Astrid Nora Ressem innledningsforedraget, «I skyggen av tekstene. Ballademelodier i innsamling og forskning, edisjon og sang». Ragnhild Furholt rede-

Deltakere i Slottsbiblioteket. Foto: Per Åsmund Omholt

gjorde for «Balladesang på Agder». Fra Danmark kom Lene Halskov Hansen som foredro om «Ingen toner uden ord, ingen ord uden sanger – Danske ballademelodier og drivkraften bag». Avslutningsvis tok Jon Anders Halvorsen for seg «Ballademelodiene – fra en utøvers ståsted».

På dette seminaret ble Ingrid Gjertsen utnevnt til fjerde hedersmedlem i Norsk Folkemusikklag.

Kongsberg 2017

Seminaret ble arrangert i samarbeid med Kongsberg Spel- og Dansarlag og Kongsberg kulturskole. Tema var musikkultur i bergstedene Kongsberg og Røros, med vekt på 1700-tallet. Torsdag 9. mars var viet musikklivet på 1700-tallet. I festsalen på Lågdalsmuseet satt i overkant av 40 tilhørere. Bjørn Ivar Berg innledet med foredraget «Bergstedene Kongsberg og Røros: Geografisk og sosial bystruktur». Anne Svånaug Blengsdalen tok deretter for seg «Stadsmusikanter og bergmusikanter – om musikklivet på Kongsberg på 1700-tallet». Bjørn Aksdal fortsatte med «Spelmann og korpsmusiker – om musikklivet på Røros på slutten av 1700-tallet». Så var

det tid for musikalske demonstrasjoner fra notesamlinger. Hans Olav Gorset tok utgangspunkt i *Calmarsamlinga* fra Kongsberg datert 1751 og John Ole Morken noteboka etter Erik Johannesen Haugen fra Røros/Ålen.

På kvelden var det koldtbord og konsert med Hans Olav Gorset og John Ole Morken, samt Kongsberg Spel og Dansarlag.

På fredagen flyttet seminaret til ærverdige Bergseminaret, en bygning i klassisistisk stil med mansardtak, oppført 1786. Denne dagen handlet om dans og dansemestre på 1700-tallet.

Elisabeth Svarstad ga til beste et foredrag om «At dressere Børn: Undervisning i dans og etikette i Norge på slutten av 1700-tallet». Deretter var det Anne Fiskviks tur, som fortalte om «Dansemestere på 1700-tallet». Avslutningsvis var det omvisning i Kongsberg kirke.

*Fra konserten på kvelden, John Ole Morken og Hans Olav Gorset.
Foto: Sveinung Søyland Moen*

*Fra konserten på kvelden, Kongsberg Spel og Dansarlag.
Foto: Sveinung Søyland Moen*

Bø 2018

Norsk folkemusikklag er 70 år i 2018, og det skal feires med jubileumsseminar i Bø torsdag 1. og fredag 2. november. Nå er det igjen tid for å gjøre opp status. Under seminaret vil det bli satt fokus på det som har vært en av hovedpilarene for laget gjennom disse 70 åra, forskninga på folkemusikk og folkedans. Hva har forskning og innsamling hatt å si for den levende folkemusikken og -dansen ute i miljøet? Kan det pekes på konkrete effekter? Er det rom for forskning på folkemusikk og -dans innen de akademiske institusjonene, eller er all forskning styrt av nyttehensyn og internasjonalisering? Når sektoren vår opp i kampen om økonomiske midler?

Seminaret vil samle aktive forskere, utøvere og formidlere fra Norge og Norden for å diskutere disse problemstillingene. Med oss har vi professor

Mats Johansson fra Universitetet i Sørøst-Norge (USN), professor emeritus Egil Bakka, seniorforskar Ola Berge fra Telemarksforskning, og førstelektor og programleder i NRK, Leiv Solberg i tillegg til gjester fra nabolanda våre; arkivleder og dosent Dan Lundberg fra Svenskt visarkiv, og arkivar og forsker Lene Halskov Hansen fra Dansk Folkemindesamling. I tillegg til dette vil Gunnar Stubseid lansere den nye boka si *Legendariske hardingfeler*.

Torsdag kveld skal vi feire våre 70 år med god mat og drikke, konsert og dans slik vi pleier. Her skal det hilses, tales, musiseres og så skal Egil Bakka utnevnes til vårt femte hedersmedlem. Det er en utmerkelse som henger svært høyt. Er det noen som fortjener den, så er det Egil. Han har gjort en formidabel innsats innenfor danseforskning.

Oppsummering

Temaene favner bredt i det siste tiåret. Forskerperspektivet er noe sterkere betont i denne perioden, for eksempel ser vi innslag av *postmodernisme* også innen folkemusikkforskningen. Postmodernisme var en retning på 1990-tallet som artikulerte at verden er i en tilstand av vedvarende ufullstendighet og konstant uløselig. Det er vel lite trolig at dette appellerte til utøvere uten akademisk forankring. Det gjorde derimot seminarene som handlet om eldre instrument, symbolikken i dekor og nye impulser i tonalitet og samspill. Ny teknologi har ført til at selve musikken og dansen kan undersøkes og dokumenteres med hensyn til rytme, tonalitet, transkripsjon m.m. Dette vil også komme utøverne til nytte.

En liten optelling viser at seminarene hovedsakelig fordeler seg på de store byene med Oslo på toppen. Tar vi med Lysebu, har seks av seminarene vært arrangert her. Så følger Trondheim med fem og Bergen med fire. Fagernes, Rauland og Voss har huset seminaret fire ganger hver. Her finner vi institusjoner der mange av styremedlemmene har og hadde sitt daglige virke. Naturlig nok har steds- og temavalg blitt avgjort ut fra styremedlemmenes tilhørighet og faglige ståsted.

I løpet av denne perioden ble omfanget på seminaret endret, fra helgesamling til en eller to virkedager. Ikke alle kan dra på seminar midt i

uka. Muligens påvirket dette oppslutningen som kunne variere ganske mye. Det framgår av deltakeroversikter at utøverandelen er minkende, mens studentandelen øker. Utdanningsinstitusjonene utdanner fortrinnsvis utøvere, rekrutteringen til forskning er naturlig nok ikke like stor.

Selv om styresammensetningen i NFL kjønnsmessig sett har hatt relativt god balanse i disse snart 40 årene, er ubalansen med hensyn til kvinnerepresentasjon blant seminarinnlederne påfallende. I tråd med samfunnsutviklingen for øvrig er dette i ferd med å jevne seg ut.

Gjennom snart 40 år har NFLs seminar vært et møtested for forskere og utøvere og generelt interesserte. Som vi ser av denne gjennomgangen, har seminarene vært svært viktige for forskerne. Her har de hatt en arena for formidling og dialog. Det er vel ikke feil å hevde at seminarene har vært viktigere for forskerne enn for utøverne. Hadde Jan-Petter Blom og Egil Bakka vært like legendariske uten seminarene som arena? Hadde forskningen deres hatt tilsvarende gjennomslag? Fortsatt har seminarene til NFL en rolle å spille. Her løftes aktuelle problemstillinger, her møtes forskere og utøvere, her er fortsatt vitenskapelige metoder, teorier og hypoteser grunnlag for debatten.

Referanser

- Bitustøyl, Kjell og Eggen, Mari 1991. «Folkemusikk og institusjonalisering». *Spelemannsbladet* nr. 3: 6–7.
- Bitustøyl, Kjell 1993. «Folkemusikken og dei internasjonale festivalane». *Spelemannsbladet* nr. 4: 8–9.
- Bjørgan, Harald 1992. «Generasjonsskiftet i norsk folkemusikk – et tidskille?». *Musikk-fokus* nr. 4: 17–19.
- Godtland, Inge 1992. «Generasjonsskiftet i norsk folkemusikk – et tidskille?». *Spelemannsbladet* nr. 3: 8–9.
- Sundt, Magnar 1989. «Norsk Folkemusikklag med årsmøte og seminar». *Spelemannsbladet* nr. 1: 8.

Internett:

Kultur i tiden. St.meld. nr. 61 (1991–92). <https://www.stortinget.no/no/Saker-og-publikasjoner/Stortingsforhandlinger/Lesevisning/?p=1991-92&paid=3&wid=d&psid=DIVL1566>. Lesedato 8.10.2018.

Kulturpolitikk fram mot 2014. St.meld. nr. 48 (2002–2003): <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/stmeld-nr-48-2002-2003-/id432632/sec5#KAP7>. Lesedato 1.10.2018.